

Відповіді до завдань
III етапу Всеукраїнської учнівської олімпіади з історії
у 2024-2025 навчальному році

11 клас

Завдання I

1. Оберіть світлини для біографічного довідника «Видатні українські науковці ХХ століття». У межах 5 речень надайте інформацію про цю особистість.

 1 Мик Руденко, поет, правозахисник	 2 Іван Пулюй	 3 Леонід Биков
 4 Віктор Глушков	 5 Сергій Параджанов	 6 Борис Патон

Відповідь: 2, 4, 6

Орієнтовна відповідь.

Віктор Михайлович Глушков є основоположником інформаційних технологій в Україні, генієм, що набагато випередив свій час. Він увійшов у вітчизняну історію ІТ як розробник теорії цифрових автоматів, творець багатопроцесорних макроконвеєрних супер ЕОМ і організатор Інституту кібернетики АН України.

У 1959 році Віктор Михайлович почав роботу над новим проектом автоматизації рухомої (моторної) функції роботів. У 1961 р. була видана знаменита монографія В.М. Глушкова «Синтез цифрових автоматів», перекладена пізніше на англійську мову і видана в США та інших країнах.

2. Визначте яким поняттям можна об'єднати логічний ряд, дайте його визначення. Знайдіть у переліку зайві прізвища, що випадають із логічного ряду, поясніть свій вибір.

В. Симоненко, Л. Костенко, І. Драч, Г. Майборода, Д. Павличко, Ю. Мушкетик.

Орієнтовна відповідь.

Логічний ряд можна об'єднати поняттям «шістдесятники». Це група українських митців, які активно працювали в 1960-х роках, боролися за свободу вираження, відродження української культури та виступали проти радянської цензури. Більшість імен у цьому переліку належать до шістдесятників.

Шістдесятники – це покоління українських письменників, поетів, кінематографістів та інших діячів культури, які в 1960-х роках виступали за свободу творчості, збереження української мови і культури, боролися проти тоталітарного режиму.

До шістдесятників належать:

Василь Симоненко – поет, представник шістдесятництва, відомий своїми віршами на тему свободи, патріотизму.

Ліна Костенко – поетеса-шістдесятниця, відома своїми творами про моральність, громадянську відповідальність.

Іван Драч – поет і кінорежисер, один із найяскравіших представників шістдесятників.

Дмитро Павличко – поет, громадський діяч, теж належав до руху шістдесятників.

Зайве поняття:

Георгій Майборода – композитор, який не був безпосередньо пов'язаний із рухом шістдесятників. Хоча він також сприяв розвитку української культури, його діяльність більше стосується музичного мистецтва, а не літератури чи поезії, на відміну від інших осіб у цьому списку.

Юрій Мушкетик – йому належить низка творів, які відбивають історичний розвиток держави і роль особистості в ньому. Автор продовжує плідну працю на літературній ниві, створюючи глибокі образи, продовжуючи пошуки нових форм і засобів вираження важливих проблем сучасності, зробивши основним об'єктом дослідження людину. Письменник прагне відбити різні періоди життя суспільства, розглядає різноманітні життєві ситуації, показує різні соціальні верстви населення. Він пильно спостерігає за дійсністю, тому герої його творів реальні, а проблеми, яких він торкається актуальні.

Пояснення вибору:

Георгій Майборода – український композитор, відомий своїми операми та симфоніями. Його творчість більше пов'язана з музикою, а не з літературним рухом шістдесятників, тому він випадає з цього ряду.

Юрій Мушкетик – український письменник, голова Національної спілки письменників України (1986-2001 рр.)

Інші особи в списку – це переважно письменники, поети або літературні діячі, які належали до шістдесятників. Георгій Майборода не був частиною цього руху і мав іншу сферу діяльності – музичне мистецтво.

Завдання II

Орієнтовна відповідь.

Голокост, концтабір, Рух Опору, Новий порядок, сегрегація. Зайве: Рух Опору.

Інші поняття пов'язані з репресіями, окупаційними режимами та нацистською політикою під час Другої світової війни. Рух Опору, навпаки, це протидія окупації.

Ф. Рузвельт, Й. Сталін, К. Етлі, Г. Трумен, У. Черчіль. Зайве: Г. Трумен.

Трумен змінив Рузвельта вже після його смерті у 1945 році, тому не брав участі у ключових союзницьких зустрічах під час війни, на відміну від інших.

НАТО, МВФ, СЕАТО, ОВД, СЕНТО. Зайве: МВФ.

Інші організації – це військові союзи, а МВФ (Міжнародний валютний фонд) – це економічна організація.

«Цитадель», «Блау», «Вайс», «Оверлорд», «Тайфун».

Зайве: «Оверлорд». Операція «Оверлорд» – це союзницька операція висадки в Нормандії, інші – операції нацистської Німеччини.

Тегеран, Париж, Потсдам, Ялта. Зайве: Париж.

Інші міста були місцями проведення ключових конференцій союзників під час і після Другої світової війни, а Париж не є таким місцем.

Завдання III

Орієнтовна відповідь.

Назва доповіді «Гельмут Коль: канцлер німецької єдності об'єднує Європу».

Гельмут Коль – видатний німецький політик та державний діяч:

Канцлер ФРН у період з 1982 по 1998 роки, найдовше перебував на посаді з часів Бісмарка. Відомий як «канцлер єдності» за свою ключову роль у процесі об'єднання Німеччини після падіння Берлінської стіни у 1989 році.

Об'єднання Німеччини:

Гельмут Коль був одним із головних архітекторів мирного об'єднання Німеччини в 1990 році. Завдяки його політичній стратегії вдалося швидко об'єднати Східну та Західну Німеччину після десятиліть розділення. Важливість дипломатії з лідерами світових держав (СРСР, США, Велика Британія, Франція) для забезпечення мирного процесу об'єднання.

Ключова роль у європейській інтеграції:

Гельмут Коль вбачав об'єднання Німеччини не як кінець процесу, а як початок нової ери європейської єдності. Активно підтримував розширення Європейського Союзу на Схід після завершення «холодної війни», сприяючи інтеграції країн Центральної та Східної Європи. Підтримка Маастрихтського договору (1992), який заклав основи для створення Європейського Союзу та запровадження єдиної валюти – євро.

Спадщина Г. Коля в європейській політиці:

Завдяки Гельмуту Кольбу була відкрита і нова сторінка в історії Європи. Як він часто підкреслював у своїх промовах, європейська єдність була питанням війни і миру в ХХІ столітті. Його бачення єдиної Європи стало реальністю завдяки його активній участі в укріпленні Європейського Союзу та розширенні його кордонів. Гельмут Коль виступав за стабільну Європу, де економічна та політична інтеграція сприятиме збереженню миру та безпеки на континенті.

Відданість демократичним цінностям та миру:

Гельмут Коль вірив у єдність Європи як шлях до довготривалого миру і процвітання. Його політика була спрямована на побудову міцних зв'язків між європейськими країнами, а також на демократичний розвиток нових членів ЄС.

Міжнародне визнання:

Гельмут Коль отримав численні нагороди за свій внесок у об'єднання Німеччини та розвиток європейської інтеграції. Вважається однією з найвпливовіших політичних фігур Європи кінця ХХ століття.

Отже, Гельмут Коль – це не лише канцлер, який об'єднав Німеччину, але й великий європейський лідер, який об'єднав континент. Його політичний спадок продовжує впливати на процеси європейської інтеграції та співпраці донині.

Завдання IV

Орієнтовні тези відповіді:

1) Організую «...нові визвольні змагання, що завершаться перемогою самостійницьких сил!» **Р. Шухевич**

Роман Шухевич вважав, що єдність українського визвольного руху є важливою запорукою успіху. Задля подолання «отаманщини» Шухевич поставив ультиматум командирам усіх загонів – визнати єдине повстанське командування або скласти зброю і припинити боротьбу. Роман Шухевич та його побратими будували Українську повстанську армію за зразками регулярних армій: створювались штаби (Головний та регіональні), офіцерські (старшинські) школи, система звань та посад, і навіть власна нагородна система. Запроваджені ним принципи і норми політичної та військової діяльності стали концептуальною основою української визвольної боротьби 1940-1950-х років.

2) Я стану лауреатом Нобелівської премії з літератури за мистецтво відстояти найвищі людські цінності! **В. Черчіль**

1953 року Вінстон Черчілль отримує Нобелівську премію з літератури з формулюванням «за неперевершеність історичного й біографічного опису і блискуче ораторське мистецтво, за допомогою якого відстоювалися найвищі людські цінності». Цю премію він здобув саме завдяки своїй головній літературній праці, книжці мемуарів «Спогади про Другу світову війну», в якій він розмірковує про найтяжчі часи, які випали на долю людства у XX сторіччі, і детально аналізує перебіг і всі аспекти Другої світової війни, як лише може це робити безпосередній і один із ключових її учасників.

3) «Великі питання часу вирішуватимемо не розмовами і резолюціями більшості, а залізом та кров'ю...» **Отто фон Бісмарк**

У 1859-1862 рр. він був посланцем німецької держави у Петербурзі, з 1862-го року – прем'єр-міністр Пруссії. Здійснив ряд реформ, давши класичний приклад однієї з найбільш грандіозних у XIX столітті «революцій зверху».

Свою політичну філософію Бісмарк, виступаючи в парламенті незабаром після призначення, стисло висловив у такий спосіб: «Великі питання вирішуються не розмовами і більшістю, а залізом і кров'ю». У Бісмарка вже давно склалася досить впорядкована система поглядів на майбутню єдину Німеччину та її зовнішню і внутрішню політику.

4) Микола Міхновський

«Усіх, хто на цілій Україні не за нас, той проти нас. Україна для українців і доки хоч один ворог чужинець лишиться на нашій території, ми не маємо права покласти оружжя».

Іншими словами, як і тоді так і сьогодні гасло Миколи Міхновського «Україна для українців» означало лише одне: «Україна без окупантів».

«Доки хоч на однім клапті Української території пануватиме чужинець, ...доти всі покоління українців йтимуть на війну» – Міхновський

Так чітко М. І. Міхновський пояснив свою стратегію відродження Української державності – Самостійної України, що визначив формулою: «Україна для

Українців». Як століття тому, так і сьогодні морально-правовий імператив Миколи Міхновського «Україна для Українців» означає лише одне: «Україна без чужинців – окупантів і колонізаторів».

5) «Я напишу історію Української революції такою, яку читатимуть без брому»

Всяка орієнтація на Антанту, Польщу чи на яку-будь іншу буржуазну силу є зрада українського народу, народу селян і робітників. Тільки його власними силами може бути здобуте справжнє визволення як соціальне так і національне.

В. Винниченко.

6) Мої наукові ідеї на багато десятиліть випередять свій час і стануть основою для розв'язання глобальних проблем людства. «Я вірю у велику майбутність України...» **В. Вернадський**

7) «Справа Америки – бізнес!» вислів **К. Куліджа**

Гасло «Справа Америки – бізнес!» справді відповідає підходу до управління США, яке проводив Кальвін Кулідж (англ. Calvin Coolidge, 1872-1933), 30-й президент Сполучених Штатів. Кулідж асоціюється з політикою економічного лібералізму й мінімального втручання держави в бізнес. Відомий своїм афоризмом «The business of America is business» (дослівно «Справа Америки – це бізнес»), Кулідж просував ідеї, згідно з якими держава мала створювати сприятливі умови для підприємництва, а не регулювати або обмежувати його.

Кулідж вважав, що економічна стабільність і процвітання можливі лише через розвиток приватного бізнесу без зайвого державного втручання. Якби він балотувався в умовах сучасності, то міг би використовувати гасло «Справа Америки – бізнес!», обіцяючи створити сприятливе середовище для бізнесу і зменшити державне регулювання для підтримки економічного зростання.

Завдання V

Поясніть історичні події/явища:

«Велика блокада»	Операція зі встановлення тотального контролю над західними областями України шляхом розміщення військових гарнізонів у кожному населеному пункті Західної України, кінець 1945-весна 1946 року
Другий зимовий похід	Рейд спеціальних частин Армії УНР, що мав на меті підняти селянське антирадянське повстання, жовтень-листопад 1921 року
Катакомбна церква	УГПЦ у підпіллі, 1946-1990 рр.
«Золотий вересень»	Експансія Радянського Союзу на західноукраїнські та західнобілоруські землі, що належали II Речі Посполитій. Вересень (17) – жовтень 1939 року
Закон про національно-персональну автономію	Перший в історії законодавчий акт, який забезпечував автономію національних меншин шляхом персоналізації, 22 січня 1918 року
Похідні групи	Загони націоналістів ОУН(м), ОУН (б) створені для організації зі свідомих українців на українських землях органів місцевого самоврядування та відновлення самостійної Української держави в перші роки німецько-радянської війни.
«Бій під аплодисменти»	Бій за м. Вознесенськ, 15.04.1920 року

«Санітарний кордон»	У геополітиці цей термін означає систему держав, об'єднаних для створення бар'єру між державами, взаємодія яких є загрозою для інших (гісем с. 84)
Інтернування	Затримання однією з воюючих держав громадян ворожої сторони, які проживають на її території, до закінчення війни (с. 30 гісем, інтегров); прийняття та примусове поселення під час збройного конфлікту нейтральною або іншою державою, що не є стороною конфлікту, осіб, які належать до збройних сил воюючих держав, що вимушено вступили на її територію

Завдання VI

Орієнтовна відповідь.

Орест Субтельний, канадський історик українського походження, у своїй праці висвітлював специфіку керівництва українськими радянськими діячами, зокрема, Петром Шелестом (1908-1996) і Володимиром Щербицьким (1918-1990). Він підкреслював, що обидва керівники УРСР були вірними комуністичній ідеології й слідували жорстким інструкціям Москви, відображаючи жорсткий централізований контроль СРСР над радянською Україною.

Факти, що підтверджують цю характеристику:

Петро Шелест (1963-1972).

Шелест був першим секретарем ЦК КПУ в період, коли в Україні спостерігалось певне піднесення української національної свідомості, зокрема через рух шістдесятників та активізацію української інтелігенції. Попри певну підтримку української культури, Шелест діяв в межах, дозволених Москвою, і залишався вірним радянським ідеалам.

У 1970 році Шелест опублікував книгу «Україна наша Радянська», де підкреслював українські національні особливості, що викликало незадоволення у Москві. Шелест наполягав на ідеї, що українці мають право на певну культурну ідентичність, проте в жорстких рамках комуністичної ідеології та радянської системи. Зрештою, його позиція була розцінена як «націоналізм», що призвело до усунення Шелеста від влади.

Шелеста замінили, оскільки він, на думку радянського керівництва, не забезпечував достатньої централізованої політики, необхідної для повного контролю над УРСР.

Володимир Щербицький (1972-1989).

Після Шелеста Москвою був призначений Володимир Щербицький, якого вважали вірним виконавцем партійної лінії. Він був переконаним прихильником радянського централізму і проводив політику русифікації, особливо в освіті та культурі, що відповідало курсу Москви.

За його правління було посилено контроль над інтелігенцією, придушено інакомислення, і фактично припинено національний рух. Це проявилось в арештах і переслідуваннях дисидентів, зокрема Василя Стуса, Івана Дзюби та інших.

Щербицький беззаперечно виконував вказівки Москви, включно з жорстким придушенням українського національного руху і насадженням ідеалів «радянського народу». Його правління було особливо показовим у часи після Чорнобильської

катастрофи (1986), коли він, слідуючи вказівкам Москви, приховував масштаби трагедії від населення України.

Таким чином, діяльність і Шелеста, і Щербицького підтверджує тезу Субтельного про те, що обидва діячі діяли у рамках радянської ідеології та політики, виявляючи відданість Москві, що контролювала всі аспекти життя республіки через Комуністичну партію України.